

80) MUHOS LAITASAARI HELJÄNKANGAS

PERUSTIEDOT

MJ-tyyppi:	kivirakenteet
Tyyppin tarkenne:	röykkiöt
Ajoitus:	ajoittamaton
Rauhoitusluokka:	2/3
Lukumäärä:	1
Peruskartta	3422 07 Laitasaari
Koordinaatit:	x= 7193 352; y= 3448 160; z= 50
Koordinaattiselite:	keskikoordinaatti
Maastomerkintä:	ei merkintää
Pinta-ala:	n. 5x5 metriä
Etäisyystieto:	Muhoksen kirkosta 4,5 kilometriä länsi-luoteeseen

OMISTAJATIEDOT

Alue tai rekisterikylä:	Muhos, Laitasaari
Tila 1:	41:145 Törmälä
Omistaja 1:	Ilma Kananen
Osoite 1:	Muhos 5 kp, 91500 MUHOS, p. 08-533 4962

TARKASTUS 2000

Aika:	FL Janne Ikäheimo 19.8.2000, FL Janne Ikäheimo & FL Jari Okkonen 25.8.2000.
Karttaotteet:	3422 07 Laitasaari, 1:20 000.
Diat:	23458-23460, Oulun yliopisto, arkeologian laboratorio

LYHYT KOHDEKuvaus

Röykkiö sijaitsee Heljänpangas-nimisen kivisen moreenikankaan luoteisosassa, heti kankaan korkeimman laen pohjoispuolella. Halkaisijaltaan parimetrinen ja 40 cm korkea, muodoltaan pyöreän röykkiön ajoitus ja funktio ovat epävarmoja.

TUTKIMUSKERTOMUS

Sijainti ja maasto

Heljänpangas on nuorta mäntyä kasvava luode-kaakko –suuntainen kivinen moreeniharjanne, joka sijaitsee Muhoksen kirkosta 4,5 kilometriä länsi-luoteeseen, kilometrin Oulujoesta länteen. Noin 100 metrin päässä kohteesta kulkee kankaan koillisreunaa noudatellen Oulu-Kontiomäki rautatie. Aluskasvillisuutta kankaalla hallitsevat mustikka ja puolukka. Heljänpangas luoteisosan halkaisee NNE-SSW –suuntainen tilusraja, jonka kaakkoispuolinen palsta on hiljattain harvennushakattu. Rajan luoteispuolella metsä on hieman tiheämpää.

Kohteen kuvaus

Allekirjoittanut löysi kohteen Oulujokilaaksoon suuntautuneen tarkastusmatkan yhteydessä lauantaina 19.8.2000. Perjantaina 25.8.2000 paikalla kävi asiantuntijan ominaisuudessa Pohjois-Pohjanmaan kiviröykkiöihin perehtynyt, Oulun yliopiston arkeologian laboratorion vv. amanuenssi Jari Okkonen. Kahden tarkastuskäynnin perusteella kohteesta voidaan todeta seuraavaa:

Kymmenisen metriä palstanrajasta luoteeseen, välittömästi kankaan korkeimman laen koillispuolella (kuva 1) sijaitsee kauttaaltaan sammaleen ja jäkälän peittämä röykkiö (kuva 2). Sen muoto on pyöreä (halkaisija 220 cm) ja korkeus noin 40 cm. Röykkiö on koottu ihmisen pään kokoisista ja hieman pienemmistä kivistä. Osa kivistä ei ole asettunut tiiviisti paikalleen rakenteeseen, vaan vähäinenkin voimankäyttö saa ne liikkumaan. Vaikka röykkiö vaikuttaa koskemattomalta, sen aikaansaama kokonaisvaikutelma on epäilyttävä, etenkin kun sen ajoitus ja funktio ovat epävarmoja.

Tilusrajan läheisyys nostaa esille mahdollisuuden että kyseessä olisi rajamerkki, mutta FL Okkosen mukaan tämä on sangen epätodennäköistä. Toinen, ehkä hieman enemmän potentiaalia omaava tulkinta saadaan liittämällä röykkiö läheisen Oulu-Kontiomäki rautatien syntyhistoriaan (kuva 3). Heljänkankaan keskiosassa on nimittäin edelleen nähtävissä suhteellisen vanhoja merkkejä kiviaineksen otosta. Silti kyseessä voi aivan hyvin olla hieman epätavallisempi esihistoriallinen muinaisjäänös.

Luokitusehdotus

Luokka 2/3. Rauhoitusasteen lähempi määrittely edellyttää lisätutkimuksia, vaikka itse kohdetta voi hyvästä syystä luonnehtia epämääräiseksi.

Oulussa 14.9.2000

FL Janne Ikaheimo
Amanuenssi
Arkeologian laboratorio
PL 1000
90014 Oulun yliopisto

Kuva 1. Muhos Laitasaari Heljäkangas. Yleiskuva kankaan laen suuntaisesti kohti harventamatonta palstaa 41:145, josta röykkiön sivuttaisprofiili erottuu nuolen osoittamasta paikasta. Kuvattu kohti länsi-luodetta (Kuva: Janne Ikäheimo, Oulun yliopiston arkeologian laboratorion dia 23460).

Kuva 2. Muhos Laitasaari Heljäkangas. Jäkälän ja sammaleen peittämä röykkiö. Rullamitan näkyvän osan pituus 100 cm. Kuvattu kohti etelä-kaakkoa (Kuva: Janne Ikäheimo, Oulun yliopiston arkeologian laboratorion dia 23458).

Kuva 3. Muhos Laitasaari Heljänkangas. Näkymä kankaan laelta Oulu-Kontiomäki rautatien suuntaan. Röykkiö etuvasemmalla nuolen osoittamassa paikassa. Kuvattu kohti pohjois-koillista (Kuva: Janne Ikkäheimo, Oulun yliopiston arkeologian laboratorion dia 23459).